कपोनां त्र्यार्षेय आङ्गिरसामहीयवौरुक्षयेति उरुक्षयवदमहीयुवदङ्गिरोवदिति। अथ गर्गाणां त्र्यार्षेय आङ्गिरसगार्ग्यशैन्येति शिनिवद्गर्गवदङ्गिरोवदिति। भरद्वाजसुहैकोऽङ्गिरसःस्थाने भरद्वाजगार्ग्यशैन्येति शिनिवद्गर्गवद्भरद्वाजवदिति। अथ हरितानां त्र्यार्षेय आङ्गिरसाम्बरीषयौवनाश्वेति युवनाश्ववदम्बरीषवदङ्गिरोवदिति। मान्धातारसुहैकोऽङ्गिरसःस्थाने मान्धातामाम्बरीषयौवनाश्वेति। युवनाश्ववदम्बरीषवन्मान्धातृवदिति। अथ कुत्सानां त्र्यार्षेय आङ्गिरसमान्धातृकौत्सेति। कुत्सवन्मान्धातृवदङ्गिरोवदिति। अथागमीढाः काण्वास्तेषां त्र्यार्षेय आङ्गिरसाजमीढकाण्वेति कण्ववदजमीढवदङ्गिरोवदिति। अथ विरूपा रथीतरास्तेषां त्र्यार्षेय आङ्गिरसवैरूपपार्षदश्वेति पृषदश्ववद्विरूपवदङ्गिरोवदिति अष्टादंष्ट्रसुहैकोऽङ्गिरसःस्थाने आष्टादंष्ट्र वैरूपपार्षदश्वेति पृषदश्ववद्विरूपवदष्टादंष्ट्रवदिति। अथ सुद्गलानां त्र्यार्षेय आङ्गिरसभार्म्यश्वमौद्गलेति सुद्गलवद्भर्म्यश्ववदङ्गिरोवदिति। तृक्षसुहैकोऽङ्गिरसःस्थाने तार्क्ष्यभार्म्यश्वमौद्गल्येति सुद्गलवद्भर्म्यश्ववत्तृक्षवदिति। अथ विष्णुवृद्धानां त्र्यार्षेय आङ्गिरसपौरुकुत्सत्रासदस्वेति। त्रसदस्युवत्पुरुकुत्सवदङ्गिरोवदित्येष एव विकृतः। अघमर्षणभद्रणसद्रणवादरायणौपमित्यौपगविसात्यकिसात्यकाम्याकृणिनित्नीनामथात्रेयाणां त्र्यार्षेयआत्रेयार्चनानसश्यावाश्वेति श्यावाश्ववदर्चनानसवदत्रिवदिति। अथ गविष्ठिराणां त्र्यार्षेयआत्रेयार्चनानसगाविष्ठिरेति गविष्ठिरवदर्चनानसवदत्रिवदिति। अथातिथीनां त्र्यार्षेय आत्रेयार्चनानसातिथेति अतिथिवदर्चनानसवदत्रिवदित्येष एव वा विकृतो वामरथ्यसुमङ्गलबीजवापीनाम्। अथ विश्वामित्राणां देवरातोऽश्विकितमनुतन्तौलकिबालखिल्ययज्ञवल्कोलूकदृढच्छिदग्निबभ्रुशालङ्कायनशालावतशालङ्कायनकालवास्तेषां त्र्यार्षेयो वैश्वामित्रदेवरातौदलेति। उदलवद्देवरातवद्विश्वामित्रवदिति। अथ सौमन्तकामकायनानां त्र्यार्षेयो वैश्वामित्रदैवश्रवसदैवतरसेति देवतरसवद्देवश्रवोवद्विश्वामित्रवदिति। अथाजानां त्र्यार्षेयो वैश्वामित्रमाधुच्छन्दसाज्येति। अजवन्मधुच्छन्दोवद्विश्वामित्रवदिति। अथ धानञ्जयानां त्र्यार्षेयो वैश्वामित्रमाधुच्छन्दसधानञ्जयेति धनञ्जयवन्मधुच्छन्दोवद्विश्वामित्रवदिति। अथाष्टकालोहितास्तेषां द्व्यार्षेयो वैश्वामित्राष्टकेति। अष्टकवद्विश्वामित्रवदिति। अथ पूरणपारिधायनास्तेषां द्व्यार्षेयो वैश्वामित्रपौरणेति पूरणवद्विश्वामित्रवदिति। अथ कतानां त्र्यार्षेयो वैश्वामित्र कात्याक्षीलेतिअक्षीलवत्कतवद्विश्वामित्रवदिति। अथाघमर्षणाः कुशिकास्तेषां त्र्यार्षेयो वैश्वामित्राघमर्षणकौशिकेति कुशिकवदघमर्षणवद्विश्वामित्रवदिति। अथ काश्यपानां त्र्यार्षेयः काश्यपावत्सारनैध्रुवेति निध्रुववदवत्सारवत्काश्यपवदिति। अथ रैभास्तेषां त्र्यार्षेयः काश्यपावत्सारररैभेति। रैभववदवत्सारवत्काश्यपवदिति। अथ शाण्डिलानां द्व्यार्षेयो देवलासितेति। असितवद्देवलवदिति। त्र्यार्षेयसुहैके काश्यपदेवलासितेति असितवद्देवलवत्काश्यपवदिति द्व्यार्षेयास्त्वेवं न्यायेनैकार्षेया वसिष्ठा अन्यत्र पराशरेभ्यो वासिष्ठेति होता वसिष्ठवदित्यध्वर्युस्त्र्यार्षेयसुहैके वासिष्ठेन्द्रप्रमदाभरद्वसवेति अभरद्वसुवदिन्द्रप्रमदवद्वसिष्ठवदिति। अथ पराशराणां त्र्यार्षेयो वासिष्ठशाक्त्यपाराशर्येति पराशरवच्छक्तिवद्वसिष्ठवदिति अथ कुण्डिनानां त्र्यार्षेयो वासिष्ठमैत्रावरुणकौण्डिन्येति। कुण्डिनवन्मित्रावरुणवद्वसिष्ठवदिति। अथ संकृतिपूतिमाषाणां त्र्यार्षेयःशाक्त्यसांकृत्यगौरवीतेति। गुरुवीतवत्संकृतिवच्छक्तिवदिति। अथागस्तीनाम् एकार्षेय आगस्त्येति होताऽगस्त्यवदित्यध्वर्युस्त्र्यार्षेयसुहैके आगस्त्यदार्ढच्युतेध्मवाहेति इध्मवाहवद्दृढच्युतवदगस्तिवदिति। अथ क्षत्रियाणां यद्ब्रह्मसार्षं प्रदृणीरन्नेष एवैषां प्रवरो मानवेडपौरुरवसेति पुरूरवोवदिडवन्मनुवदिति अथ येषामुह मन्त्रकृतो न स्युः पुरोहितप्रवरास्ते प्रदृणीरन् अथ येषां स्युः पुरोहितप्रवरास्ते पुरोहितप्रवरार्षे यास्तेषां न्यायेनैकार्षेया एव विशां वात्स्प्रेति होता। वत्सप्रीवदध्वर्युः। अथाप्रज्ञातबन्धुराचार्यासुध्यायणमनु प्रब्रवीताचार्यप्रवरं प्रदृणीताद्युह ताण्डिन एकार्षेयं सार्ववर्णिकं समामानन्ति मानवेति होता मनुवदित्यध्वर्युर्मानव्यो हि प्रजा इति हि ब्राह्मणम्"। एवं प्रवरभेदं निर्णीय होमविशेषोपयोगिता तदुत्तरग्रन्थे नोक्ता। "आर्षेयाणि गृहपतेः प्रवरित्वात्मादीनां मुख्यानाम्" आश्व० श्रौ० "आर्षेयवरणे गृहपतेः प्रथमं वरित्वा आत्मादीनां मुख्यानां प्रदृणीते" इति वृत्तिः। ऋषिं कुटस्यऋषिमारभ्य अयं प्रवरइत्यर्थे ढकि मूलपुरुषावधिप्रवरर्षिभेदेनैवाय: यथोक्त "अथार्षेयं प्रदृणीते ऋषिभ्यश्चैवैनमेतद्देवेभ्यश्च निवेदयत्ययं महावीर्योयो यज्ञं प्रापदिति। तस्मादार्षेयं प्रदृणीते परस्तादर्वाक् प्रदृणीते। परस्ताद्ध्यर्वाच्यः प्रजाः प्रजायन्ते ज्यायसस्यतय उ चैवैतं निष्कृतमेतद्धि पितैवाग्रेऽथापुत्रोऽथ पौत्रस्तस्मात्परस्तादर्वाक् प्रदृणीते। स आर्षेयसुब्राह्मे" शत० ब्रा०। "होतृकर्म